

”Poistakaa tuo kaameus valikoimistanne” ja muita kokoelmatyön haasteita

Kaisa Hypén, Turun kaupunginkirjasto

Polarisaatio

”Polarisaatiolla tarkoitetaan asenteiden kärjistymistä ja vastakkainasettelun voimistumista.”
(HS 4.9.2022)

Heijastuuko somen keskustelukulttuuri myös kirjastoihin? Koetaanko, että kirjastojenkin pitää valita puolensa, olla jotain mieltä, jonkin puolesta ja jotain vastaan?

Mikä on kirjaston vastuu, jos se asiakkaan "väärä" ajattelu saa vahvistusta kirjaston aineistosta? Tai jos asiakas alkaa ajatella "väärin"?

Ihmisten pitää saada tietoa myös siitä mitä he vastustavat!

Kirjastossa ei saa olla rasistiseksi luonnehdittavaa aineistoa, esim. vanhentuneet käännökset!

Kirjaston pitää olla hyvän puolella!

Miten kirjaston ihmiskäsitys heijastuu kokoelmaperiaatteissa? Onko kirjastolla kokoelmaperiaatteet?"

Luotetaan kirjaston asiakkaiden kykyyn arvioida lukemaansa!

Kirjaston pitää tuoda esille erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä!

Kirjakaupat ja tavaratalot ovat poistaneet kirjan myynnistä, kirjastonkin pitää poistaa se valikoimistaan!

Saako kyseenalainen aineisto laatuleiman, kun se löytyy kirjaston kokoelmista? Pönkittääkö kirjasto virheellistä tietoa?

Kirjaston maine kärsii, kun tarjolla on populistista aineistoa!

Kirjasto tarjoaa vain tutkittua ja luotettavaa tietoa!

”Perinteinen media roikkuu yllättävän paljon somessa. Eikö se voisi antaa somen kertoa ensin kaiken? Eikö sen tehtävä olisi pohtia, vertailla ja analysoida asioita ja luopua hetkenkohtaisuuksista, kun some ehtii kuitenkin aina ensin?” Ullamaija Kivikuru journalistiikan emerita professori, HS 3.9.2022

”Ylen perusarvoihin kuuluu ihmisten arvostaminen emmekä hyväksy rasismia missään muodossa. On myös totta, että joidenkin vanhojen kotimaisten elokuvien tapa käsitellä vähemmistöjä on vanhentunut, eikä tällaisia sisältöjä enää tänä päivänä tehtäisi. Vanhat kotimaiset elokuvat ovat kuitenkin oman aikansa kuvia ja osa yhteistä suomalaista muistia. Ylen julkisen palvelun tehtävään kuuluu pitää huolta ja kertoa yhteisestä kotimaisesta kulttuuriperinnöstä. --- Julkisen palvelun Ylen tarjonnan on oltava monipuolinen kokonaisuus. Jokaista julkaisupäätöstä harkitaan huolellisesti myös eettisestä näkökulmasta.” Petri Jauhiainen, Ylen mediapäällikkö, HS 29.7.2022

Suomalainen yleinen kirjasto on noin 160 vuotta vanha kulttuuri-instituutio. Näiden vuosien aikana kokoelmien sisältöjä on haastettu lukuisia kertoja eri syistä. Pääsääntöisesti kirjastot ovat väistäneet sensuurivaatimukset ja pitäneet huolta omasta ja sananvapaudesta.

KIRJASTOTYÖN EETTISET PERIAATTEET

ETISKA PRINCIPER FÖR BIBLIOTEKSARBETET

ETHICAL PRINCIPLES OF LIBRARY WORK

TURKU
Kirjasto

IFLA Code of Ethics for Librarians and other Information Workers (full version)

Approved by the IFLA Governing Board, August 2012

Preamble

This Code of Ethics and Professional Conduct is offered as a series of ethical propositions for the guidance of individual librarians as well as other information workers, and for the consideration of Library and Information Associations when creating or revising their own codes.

The function of codes of ethics can be described as

- encouraging reflection on principles on which librarians and other information workers can form policies and handle dilemmas
- improving professional self-awareness
- providing transparency to users and society in general.

This code is not intended to replace existing codes or to remove the obligation on professional associations to develop their own codes through a process of re-search, consultation and cooperative drafting. Full compliance with this code is not expected.

This code is offered in the belief that:

Librarianship is, in its very essence, an ethical activity embodying a value-rich approach to professional work with information.

The need to share ideas and information has grown more important with the increasing complexity of society in recent centuries and this provides a rationale for libraries and the practice of librarianship.

The role of information institutions and professionals, including librarians, in modern society is to support the optimisation of the record of human information and to provide access to it.

Information service in the interest of social, cultural and economic development is the heart of librarianship and therefore librarians have social responsibilities.

Suomenkielinen
lyhennelmä löytyy
[Kirjastoseuran
sivuilta](#)

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

19. artikla. Jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen; tähän sisältyy oikeus häiritsemättä pitää mielipiteensä sekä oikeus rajoista riippumatta hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoja kaikkien tiedotusvälineiden kautta.

Tämä artikla muodostaa IFLAn kirjastotyön eettisten periaatteiden lähtökohdan

1. Tiedon saavutettavuus

Tietoammattilaisen ydintehtävä on taata kaikille pääsy tietoon onpa syy yksilöllinen kehittyminen, koulutus, kulttuurisen pääoman hankinta, viihde ja vapaa-aika, taloudellinen toiminta tai yhteiskunnallinen osallistuminen. Minkäänlaista sensuuria ei tueta. Aineistojen saatavuuden tulee olla vapaata eikä maksullisuus saa estää tiedon hankintaa.

5. Neutraalisuus, lahjomattomuus ja ammatilliset taidot

Kirjastoissa omistaudutaan neutraaliin ja puolueettomaan toimintaan kokoelman, saatavuuden ja palvelun suhteen. Kokoelmasta, organisaatiosta, säilytysperiaatteista, hankinnasta ja aineiston lainauksesta tulee olla julkistetut periaatteet.

Yksityiset mielipiteet tai katsomukset eivät saa vaikuttaa kirjastotyöhön. Ammatillisella on työpaikalla sananvapaus, joka ei kuitenkaan saa vaikuttaa tasapuoliseen asiakkaiden kohteluun. Korruptiota tai puolueellisuutta ei sallita.

ARVOT

Sivistyksellinen tasa-arvo, sananvapaus, kansalaisvapaudet ja huolen pitäminen heikommista.

Kirjastoammattilaisen tehtävät

- 1 Edistämme osallisuutta tarjoamalla pääsyn tietoon, ideoihin ja kulttuuriseen aineistoon.
- 2 Takaamme monenlaisen luovan toiminnan dokumentoitujen tulosten saatavuuden ja edistämme niiden syntymistä tarjoamalla käyttäjille mahdollisimman monipuoliset kokoelmat ja niihin liittyvät palvelut.
- 3 Säilytämme ja annamme käyttöön kansallista kulttuuriaineistoa.
- 4 Edistämme sekä omaehtoista että tavoitteellista oppimista ja itsensä kehittämistä.
- 5 Tuemme aktiivista kansalaisuutta sekä kriittistä suhtautumista mediasisältöihin.
- 6 Edistämme kulttuurista monimuotoisuutta.

Puolueettomuus

- 7 Kehitämme kokoelmia ja tarjoamme palveluita ammatillisin perustein, emme poliittisten, moraalisten, uskonnollisten tai henkilökohtaisten mieltymystemme perusteella.
- 8 Ammattitaitomme sekä kirjastojen aineistot ja palvelut ovat kaikkien ulottuvilla katsomatta ikään, uskontoon, sosiaaliseen asemaan, rotuun tai muuhun ulkoiseen tekijään.
- 9 Toimimme puolueettomasti ja luottamuksellisesti ja takaamme kirjaston käyttäjien yksityisyyden ja nimettömyyden.

5 KRIITTINEN SUHDE MEDIAAN

Kirjastot edistävät osaltaan medialukutaitoa. Keinoja ovat mm. tiedonhankintataitojen opetus, sisällöntuntemuksen jakaminen vanhemmille ja aineistoesittelyt. (Ks. myös kommentti kohtaan 7b, Verkkosisällöt ja kirjastot.)

7A AINEISTON VALINTA AMMATILLISIN PERUSTEIN

Kirjastoammattilainen ymmärtää aineiston merkityksen kirjastonsa yhteiskunnallisen tehtävän toteuttajana. Omaa kokoelmaa katsotaan osana koko maan ja maailman aineistotarjontaa. Aineisto valitaan suhteessa olemassa olevaan kokoelmaan sekä tarjolla olevan aineiston kokonaisuuteen ja käyttäjäkunnan tarpeisiin. Valinnassa ratkaisee sisältö eikä mediamuoto.

Kirjastoilla on kulttuuripoliittinen vastuu tuoda esiin aineistoja, jotka eivät muuten saa näkyvyyttä.

Kirjastojen hankintaperiaatteet ja kokoelmapoliittikka esitellään avoimesti, esim. ilmaistaan selkeä kanta pornografiseen tai väkivaltaiseen aineistoon.

Vanhentunut tieto voi olla harhaanjohtavaa ja jopa vahingoittaa käyttäjää. Siksi sitä ei tulisi olla ainakaan avokokoelmassa (lakikirjat, sienikirjat, lääketiede...).

Kirjastolaki 2016

• 6 § Yleisen kirjaston tehtävät

• Yleisen kirjaston tehtävänä on:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta;
- 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

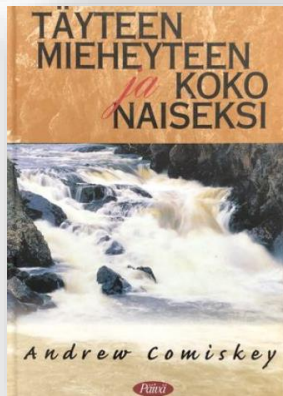
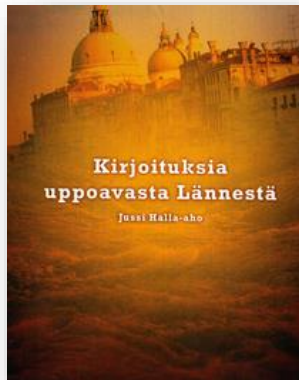
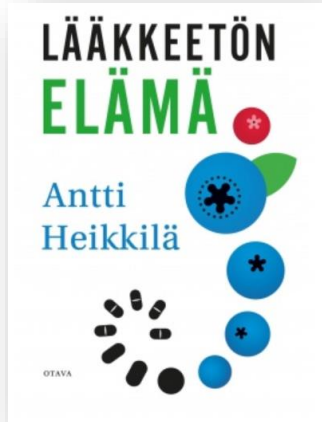
Kuinka monipuolinen kokoelma voi olla?

Kirjastojen mediakasvatuksen rooli monipuoliseen lukutaitoon ohjaamisessa? Entä kokoelmiin liittyvässä keskustelussa?

Kokoelman ja aineiston laatu?

Mikä kokoelman rooli on yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistämässä?

Onko jotain rajaa?

”Kirjastot eivät oma-aloitteisesti sensuroi.
Ammattitaidon soveltaminen ja asioiden arvottaminen
ei ole sensuuria” / Kirjastotyön eettiset periaatteet

Tapauskohtainen
harkinta aineiston
valinnassa.
Päätösten
perustelu,
läpinäkyvyys.
Myös
kappalemäärillä
voi vaikuttaa

Kokoelman
monipuolisuuden
ja -äänisyyden
varmistaminen

Omien
vaikuttimien
tutkailu ja
tunnistaminen

Perusteluja
tarvitaan
erityisesti silloin,
kun jotain jätetään
hankkimatta.
Asiakkaalle ei
anneta
mahdollisuutta
perehtyä
sisältöihin ja
arvioida niitä

Aineistoesittelyt,
luennot,
medialukutaitojen
ja
mediakriittisyyden
edistäminen

Ajankuva

”Kirjasto on maailman näyttämisen paikka”

- Kirjastot paikkana, joka
 - tarjoaa mahdollisuuden perehtyä erilaisiin, ristiriitaisiinkin näkemyksiin
 - antaa välineitä tiedon kriittiseen arviointiin
 - antaa palikoita maailmankuvan rakentamiseen
 - tukee aktiivista kansalaisuutta ja demokratian toteutumista
 - säilyttää ajankuvaa

LUTHER,
Salaise
T
suom.
2. p. p.

Martti Luther

SALAISET

VALHEET

P ETETYT

MUSTA
MAGIA
LOSA

PETER
SIITTO

TURKU-KOKOELMAN
MYRKKYKÄÄRISTÄ
EI EHKÄ VOI LAITTAA
NÄKYVIIN KIRKKAAN
LASIN TAKSE
PITÄÄKÖ SÄ
PEKKA

TIETER

Kirjavalintakokoukset: tiedonjakamista ja yhteisen tietopääoman kartuttamista – ja portinvartijuutta. Käytännöstä luovuttiin pääosin 1990-luvulla. Kuva Turun kaupunginkirjaston kirjavalintakokouksesta, todennäköisesti vuodelta 1966.

TURKU
Kirjasto

**”Kun muutos on rajua,
pään on pysyttävä
kylmänä” Sauli
Niinistö 3.3.2022**

kaisa.hypen
@turku.fi

Kysymykset

**Urbaani legenda jo
vuodesta 1229.**

Kiitos!